

VOR JORDKLODES ÆLDSTE CIVILISATION

AF

G. BUDDE-LUND.

(UDDRAG AF ET FOREDRAG HOLDT I STUDENTERSAMFUNDET.)

Hundredetusinder af Aar før den første Spire til den Pattedyrtype, hvorfra Mennesket er en Nedstamning, havde udviklet sig, har der paa vor Jordklode existeret en Civilisation, der, selv om den ikke er saa udviklet som vor Tids, dog i enkelte Retninger har været den lig, og paa enkelte Punkter endog har løst Problemer, som vor Tids Videnskab beskæftiger sig med og endnu ikke har fundet Løsningen af.

Vi see, at Menneskeracer eller hele Folkeslag, der i lange Tidsperioder have levet deres eget Liv, afsondrede ved geografiske eller andre Forhold fra ydre Paavirkning, have frembragt en om end ensidig saa dog meget høi Civilisation, af hvilken vi senere have draget Fordel og endnu have meget at lære.

De archæologiske Undersøgelser belære os om, at saavel den gamle som den ny Verden har huset Folkeslag, Tusinder af Aar tilbage i Tiden, hvilke have staaet paa et høit Culturtrin, og hvis Spor vi med Iver eftersøge.

Dog i umindelige Tider førend Menneskene samlede sig i Selskaber, har Urmennesket og de anthropomorpe Aber streift om som andre Markens Dyr paa Jordens Overflade; — og endnu længe før det første Pattedyr optraadte, vare Leddedyrene Beboere af Jordens Fastlande, og gennem denne Dyretype har Naturen rimeligvis gjort sit første Forsøg paa denne Klode og delvis ogsaa naat at danne en bevidst og sig selv erkendende Intelligens.

I Termiternes, Biernes og Myrernes Samfund findes Jordklodens ældste Civilisation.

Hvad jeg kan fortælle om disse Dyrs Liv er for kendt til at gentages her. Alt hvad der angaar Myrernes og især Biernes Selskaber har i lange Tider været Genstand for vedholdende Undersøgelser. Talrige Naturforskere have forsøgt at forklare Forskellen imellem »Instinkt« og »Fornuft«. De subtileste Udviklinger ere givne for at opretholde den menneskelige Fornufts principmæssige Supremati, og dog vinder den Anskuelse mere og mere Hævd, at der kun er en Gradsforskkel.

Vi skulle nu kort undersøge et af disse Leddedyrs Samfund, dets Sæder og Skikke, Myrernes, der bedre kendte end Termitterne og mindre underkastede Menneskets Paa-virkning end Bierne, bedst egne sig til denne Undersøgelse. Det er da en, især ved de sidste Decenniers Undersøgelser, tilstrækkeligt fastslaaet Kendsgerning, at Myrerne leve i vel ordnede Samfund, der bygge sig, ofte storartede, Fællesboliger, indrettede efter bestemte Systemer. I disse Localer ere Rummene specialiserede i forskelligt Øiemed, nogle til Beboelsesrum, andre til Børnekamre, til Æggenes, Larvernes og Puppernes Opbevaring og Udrugning, atter andre til Forraadskamre, osv.

Vi vide, at adskillige Myrearter, forudseende trange Tider, i de fede Aar samle Forraad til de magre; vi kende Exempler paa, at de for at sikre sig Forraad dyrke Jord og beplante denne med bestemte Foderurter; de have førend Mennesket fundet Midler til at conservere deres Høst, de forarbeide »Conserves«; de dyrke i underjordiske Rum spiselige Svampearter; de have forstaaet at gøre sig Leddedyr af andre Typer indbringende, idet de dels opsøge vildtlevende Bladlus for at indsamle disses Honningsaft, dels holde disse som Husdyr paa Stald.

Man kender allerede henimod halvandet tusinde forskellige Arter af Leddedyr, hvis Liv i høiere eller mindre Grad er knyttet til Myrernes og Termiternes Samfund*). Hos de enkelte Myrearter er Antallet af Symbioter natur-

*) E. Wassmann: Kritisches Verzeichniss der myrmekophilen und termitophilen Arthropoden. Berlin 1894.

ligvis langt fra saa stort; men man kender dog Arter, hvor Antallet af Husbeboere gaar op til hundrede eller flere. Disse Husdyrs Betydning for Myrerne er os endnu kun mangelfuldt bekendt; medens nogle holdes for det Produkt, de i Form af Afsondringer levere til Myrernes Hus-holdning, ere andre ansatte til mere udvortes Bestillinger; nogle som en Slags Skraldemænd eller Renovationsfolk, idet de leve af eller bortskaffe Husets Affald eller Exkrementerne. — Men om de allerfleste af disse Dyr, der kun findes i Myreboliger, ere blinde og ubehjælpssomme, og uden Myrernes Omsorg vilde gaa til Grunde, og derfor utvivlsomt staa i et bestemt Forhold til deres Værter, vide vi kun lidt. Enkelte synes endog kun opfostrede som en Slags Fornøjelsesdyr for Myren ligesom de smaa Hunde hos Mennesket.

Hvert enkelt Myresamfund har stedse gjort Fordring paa Herredømmet over saa stor en Del af Jordens Overflade som mulig, og som det har kunnet overkomme; de have ført Krige med omboende Myrer af samme eller anden Art, og Krigene have ført til Seir eller Nederlag, og have til Maal haft Drab og Rov; Nedlæggelsen af saamange Fjender som muligt, om opnaaeligt, Udryddelsen af hele Modstandernes Flok; Bortførelse af den Overvundnes Husdyr, og i mange Tilfælde af hans Larver og Pupper. Disse røvede Larver og Pupper ere da fra Barnsben, fra det Øjeblik de som udviklede Imagines vare istand til at tænke, blevne opdragne til at være en underordnet Kaste hos Seirherren, og de ere blevne deres Herrers mest lydige Slaver eller den tappreste Janitscharhær, saameget mere som de aldrig have kendt andre Forhold, og stadig ere blevne supplerede med umælende Individuer.

Vi vide, at der hos Dyrene findes et Sprog, mere eller mindre udviklet; vi høre Lyde, der udgaa fra Dyr og besvares med lignende, hvis Mening vi ikke kende; der gives Lyde hos Insekter, der ende i Høide eller Dybde, som vort Øre ikke kan opfatte. Enkelte Mennesker have i denne Retning, som bekendt, finere Høresans end andre. Om Myrerne have Stemme og Øre vide vi endnu ikke sikkert,

det synes rimeligt; men ligesom Mennesker, fødte døvstumme, kunne give sig tilkende og forklare sig for hverandre, saaledes kan Myrerne meddele sig til hinanden. Og dog sker denne Meddelelse vistnok paa en ganske anden og nemmere Maade end hos det døvstumme Menneske*).

Naar vi erkende vore Sansers Relativitet; vort Syns Mangel paa Opfattelseseyne i det, vi kalde Mærke, dets Distancebegrænsning, dets Uimodtagelighed for Indtryk af talrige Farvenuancer; vort Øres indskrænkede Tonescala; vor Lugts og Smags Begrænsning, vil man kunne forstaa, at der kan gives Sandser, der ere videre Specificationer af vore, og at der kan existere Former for Nerveindtryk, som vi ikke have nogen Forestilling om. Saameget er sikkert, at man hos Myrerne har iagttaget Indtryk af Glæde, Forfærdelse, Befalinger o. lgn., der udgaaede fra enkelte Individider med stor Hurtighed har forplantet sig til hele Folket, ofte som det synes pludseligt uden Bevægelse eller Berøring mellem de enkelte Individider.

Jeg kommer nu til det mærkeligste Træk i disse Leddyrs Liv, deres Kønsforhold. Der findes hos dem en Formeringsmaade, den saakaldte Parthenogenesis, som de har fælles med adskillige andre mere eller mindre beslægtede Former. Dette er jo tilstrækkelig bekendt, som ogsaa hvorledes denne enkønnede Formering foregaar i sine Hovedtræk. Men det er paa dette Punkt, at disse høitstaaende Insekter har forstaaet at udnytte Naturen; de vide nøiagtigt, naar Afkommet bliver en *παρθένος* eller en *παῖς*, ja, de kende Betingelsen for Kønsdannelsen, og kunne fremskaffe Kønnene efter Behag. De kunne hæmme det feminine Ægs Udvikling eller fremskynde det, saa de kunne frembringe af Ægget en saakaldet »kønsløs« Arbejder eller en Moder, og kunne saaledes, eftersom deres Samfunds Formaal og Talrigheid forlanger det, fremskaffe begge Køn eller Kønsløse i forønsket Antal. Paa Grund af denne Opdagelse hos de æld-

*) Conf. Chl. Janet i Ann. de la Soc. Entomologique de France. Vol. 62 p. 159 & vol. 63 p. 109.

gamle Myresamfund er kun et Mindretal af Individier blevet anvendt i Forplantningens Tjeneste, medens den store Hob er fuldstændig optagen af Arbeidet og Omsorgen for det hele Samfunds Vel.

Siden Hippokrates Tider til den Dag i Dag har Mennesket forgæves grundet paa Naturens Bestemmelse med Kønnene og søgt Loven for Kønndannelsen uden at finde den; man har søgt den ad experimental Vei, ved anatomiske Undersøgelser og ved statistiske Optegnelser, og talrige Naturforskere og Filosofer have været optagne deraf; kun ad den første Vei kan Myrerne have gjort deres Opdagelse. Engang, før eller senere, vil Mennesket finde disse Love, og selv om de muligen ikke i Menneskets Liv vil faae den samme Betydning eller saa let kunne udnyttes som hos hine Leddedyr, der ere udviklede efter en ganske anden Organisationstype end Hvirveldyrenes Række, saa er der dog en Mulighed for at Hvirveldyrtyper tenderer mod samme Maal. Er den sexuelle Lov funden, og kan den bringes under Menneskets Paavirkning og til Udøvelse i Menneskets Samfundsliv, og et tredie Sexus produceres, ja, da vil meget forandres her paa Jorden, og da vil meget af det, som nu anses for det høieste og betydningsfuldeste i Menneskelivet være uden Værdi, dog det er mere mod vore Følelser end mod vor Fornuft at denne Anskuelse vil stride.
